

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De Wet-Van Dam en de stilzwijgende verlenging van lidmaatschappen en abonnementen

Loos, M.B.M.

Publication date

2011

Document Version

Final published version

Published in

Tijdschrift voor Consumentenrecht & Handelspraktijken

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Loos, M. B. M. (2011). De Wet-Van Dam en de stilzwijgende verlenging van lidmaatschappen en abonnementen. *Tijdschrift voor Consumentenrecht & Handelspraktijken*, 2011(6), 225-228. <http://www.uitgeverijparis.nl/reader/5866/5271>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De Wet-Van Dam en de stilzwijgende verlenging van lidmaatschappen en abonnementen

1. Inleiding

Na langdurige parlementaire behandeling treedt vanaf 1 januari 2012 de zogenaamde Wet-Van Dam in werking.¹ Deze wet beoogt de stilzwijgende verlenging van lidmaatschappen van verenigingen, abonnementen en overige overeenkomsten aan banden te leggen. De wet is het resultaat van een initiatief-wetsvoorstel van het Kamerlid Van Dam en het voormalig Kamerlid Crone.² Het wetsvoorstel is eerder in dit blad kritisch besproken door De Vries.³ Hij was het met de strekking van het wetsvoorstel – een einde maken aan een in Nederland wijdverbreid fenomeen dat alom irritatie oproept – eens, maar was van oordeel dat het wetsvoorstel verder vooral erg onduidelijk was en voor individuele consumenten nauwelijks te begrijpen was. De uiteindelijke wettelijke regeling is in dat opzicht wel een verbetering, maar anderzijds wel erg gedetailleerd. Bovendien kent de wet haar eigen problemen, met name van overgangsrechtelijke aard. In dit redactionele artikel ga ik kort op een aantal van deze punten in.

2. Lidmaatschap van verenigingen

Aanvankelijk hadden de indieners van het wetsvoorstel voorzien dat verenigingen hun leden moesten 'waarschuw(en)' voor een verlenging van hun lidmaatschap als deze leden geen actie zouden ondernemen door het lidmaatschap op te zeggen. Bij gebreke aan opzegging zou dan een verlenging met maximaal een jaar mogelijk zijn.⁴ Een opzegging die te laat is ontvangen, zou overeenkomstig het bepaalde in het al bestaande art. 2:36 lid 2 BW leiden tot een opzegging tegen het eerstvolgende mogelijke moment voor opzegging. Deze bepaling hebben de indieners – ondanks een ogenschijnlijk tegengesteld advies van de Raad van State – bewust gehandhaafd.⁵ Naar aanleiding van kritiek van de Raad van State hebben de indieners de waarschuwingsplicht geschrapt.⁶ In plaats daarvan werd bepaald dat de vereniging gehouden is om ervoor te zorgen dat leden de voor opzegging van het lidmaatschap noodzakelijke informatie eenvoudig kunnen raadplegen. Voor zover de vereniging daar gebruik van maakt, moet deze informatie in ieder geval op opvallende wijze ver-

meld worden op de hoofdpagina van de website van de vereniging en/of p. 1, 2 of 3 van het verenigingsblad. Blijkens de memorie van antwoord betekent de eis dat de vermelding 'opvallend' dient te zijn, dat zij 'goed leesbaar en niet over het hoofd te zien' moet zijn.⁷ De bepaling is, anders dan de memorie van antwoord suggereert, niet alleen van toepassing voor de vermelding op de website, maar ook voor de vermelding in een verenigingsblad. Dat brengt mijns inziens mee dat (ook voor het verenigingsblad) lettergrootte 6 of minder uit den boze zal zijn. Voor websites wordt opgemerkt dat een duidelijk als zodanig herkenbare link naar de opzeggingsinformatie, bijvoorbeeld onder het kopje 'opzeginformatie' of 'opzeggen' eveneens voldoet.⁸

Deze bepalingen – en niet de bijzondere bepalingen van het contractenrecht, zoals de hierna te bespreken bepalingen op de zwarte en grijze lijst van onredelijk bezwarende algemene voorwaarden – gelden ook voor (coöperatieve) verenigingen waarbij de leden verplicht zijn bepaalde prestaties te verrichten of af te nemen als voorwaarde voor het lidmaatschap van de vereniging. Voor zover het echter gaat om diensten die de vereniging aan haar leden of aan derden aanbiedt waar afzonderlijk voor moet worden betaald, geldt niet het verenigingsrecht maar geldt het contractenrecht.⁹ In de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer wordt als voorbeeld gegeven het geval waarin een lid van de vereniging als onderdeel van dat lidmaatschap het verenigingsblad ontvangt. In die situatie is het verenigingsrecht van toepassing. Wanneer voor de ontvangst van het blad apart moet worden betaald, geldt daarvoor het contractenrecht.¹⁰ Een concreet voorbeeld: bij het lidmaatschap van de Consumentenbond hoort een abonnement op de Consumentengids, maar niet een abonnement op bijv. de Reisgids. Op het eerste abonnement is het verenigingsrecht van toepassing, op het tweede abonnement het contractenrecht.

Met de nieuwe wettelijke regeling lijkt op dit punt een eenvoudige, maar effectieve regeling te zijn ontworpen: zorg ervoor dat de consument goed geïnformeerd wordt, dan kan hij zichzelf wel redden. De nalevingskosten van

1. Wet van 26 november 2010, houdende wijziging van Boek 2 en Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (stilzwijgende verlenging en opzegtermijn bij lidmaatschappen, abonnementen en overige overeenkomsten), *Stb.* 2010, 789.
2. Voorstel van wet van de leden Crone en Van Dam houdende wijziging van Boek 2 en Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (stilzwijgende verlenging en opzegtermijn bij lidmaatschappen, abonnementen en overige overeenkomsten), *Kamerstukken II* 2005/06, 30 520, nr. 1-3.
3. G.J.P. de Vries, 'Paal en perk aan bedingen ter stilzwijgende verlenging van consumentenovereenkomsten, maar hoe?', *TvC* 2007-4, p. 122-124.
4. Zie art. I onder A van het oorspronkelijke wetsvoorstel.
5. *Kamerstukken II* 2005/06, nr. 4, p. 2-3.
6. *Kamerstukken II* 2005/06, nr. 4, p. 2.
7. *Kamerstukken II* 2008/09, nr. 84, p. 22.
8. *Kamerstukken II* 2008/09, nr. 8, p. 22.
9. *Kamerstukken I* 2010/11, nr. C, p. 3.
10. *Kamerstukken I* 2010/11, nr. C, p. 3.

de informatieverplichting zullen in het geval van websites beperkt zijn, zoals in de nota naar aanleiding van het verslag wordt opgemerkt, beperkt omdat de vermelding maar één keer hoeft te worden geplaatst op de website.¹¹ De strekking van de informatieverplichting is echter niet beperkt tot websites, maar geldt ook voor verenigingsbladen. Nu de wet niet anders bepaalt, lijkt aannemelijk dat de informatie in elk nummer dient te worden vermeld.

3. Abonnementen

Van een eenvoudige regeling is geen sprake (meer) bij de bedingen over de stilzwijgende verlenging en opzegging van abonnementen. Het oorspronkelijke wetsontwerp ging uit van een voor alle abonnementen geldend verbod van een verlenging met meer dan drie maanden, tenzij de overeenkomst werd omgezet in een overeenkomst van onbepaalde tijd en de consument steeds de bevoegdheid had tot opzegging met een opzegtermijn van een maand. Naar aanleiding van kritiek van de uitgeefbranche is uiteindelijk onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten abonnementen. Voor abonnementen op dag-, nieuws- en weekbladen en tijdschriften geldt een bijzonder regime:

- verboden worden bedingen die leiden tot een stilzwijgende verlenging of vernieuwing van het abonnement met een duur van meer dan drie maanden (art. 6:236 onder p BW);
- eveneens verboden worden bedingen die leiden tot een stilzwijgende verlenging of vernieuwing van het abonnement met een duur van niet meer dan drie maanden, indien de consument niet de mogelijkheid heeft om telkens tegen het einde van de duur van de verlenging of de vernieuwing op te zeggen met een opzegtermijn van ten hoogste een maand (art. 6:236 onder p BW);
- ten slotte worden verboden bedingen waarmee de overeenkomst voor onbepaalde tijd wordt verlengd zonder dat daarbij de mogelijkheid bestaat tot opzegging te allen tijde met een opzegtermijn van ten hoogste een maand indien het gaat om een blad met een aflevering van ten minste eenmaal per maand, of een opzegtermijn van ten hoogste drie maanden voor bladen met een lagere verschijningsfrequentie (art. 6:236 onder q BW).

Voor andere overeenkomsten tot het geregeld afleveren van zaken (elektriciteit daaronder begrepen) of het geregeld verrichten van diensten gelden strengere verboden:

- verboden worden bedingen die leiden tot stilzwijgende verlenging of vernieuwing in een overeenkomst voor bepaalde duur (art. 6:236 onder j BW);
- eveneens worden verboden bedingen die leiden tot een stilzwijgende voortzetting in een overeenkomst voor onbepaalde duur zonder dat de consument de bevoegdheid heeft om de voortgezette overeenkomst te allen tijde op te zeggen met een opzegtermijn van ten hoogste een maand (art. 6:236 onder j BW).

Voor de berekening van de opzeggingstermijn dient overeenkomstig art. 3:37 lid 3 BW te worden aangeknoopt bij het moment waarop de opzeggingsverklaring de ondernemer heeft bereikt, of het niet bereiken voor diens rekening dient te komen, bijv. omdat de ondernemer een onjuist adres heeft vermeld voor de opzegging. Anders dan de Staatssecretaris van Economische Zaken meent,¹² vangt de opzegtermijn derhalve niet aan bij het versturen, maar pas bij de ontvangst van de opzeggingsverklaring.

Voor al deze overeenkomsten geldt voorts dat een beding dat een duur van de overeenkomst van meer dan een jaar bepaalt, vermoed wordt onredelijk bezwarend te zijn, tenzij de consument de overeenkomst na een jaar kan opzeggen met een opzegtermijn van ten hoogste een maand (art. 6:237 onder k BW). Voor alle overeenkomsten die (nog) niet verlengd of vernieuwd zijn overeenkomstig art. 6:236 onder j, p of q BW, maar wel beëindigd kunnen worden door opzegging, geldt dat een opzeggingstermijn van meer dan een maand vermoed wordt onredelijk bezwarend te zijn (art. 6:237 onder o BW). Daarnaast blijven bedingen op grond waarvan voor de consument een langere opzeggingstermijn geldt dan voor de ondernemer, grijs (art. 6:237 onder l BW). De beide laatste bepalingen gelden ook voor overeenkomsten van opdracht en overeenkomsten tot aanneming van werk die geen abonnement inhouden, maar niet voor arbeidsovereenkomsten, nu deze laatste overeenkomsten in het geheel niet onder de werking van afdeling 6.5.3 BW vallen.¹³

Art. 6:236 onder o en r BW betreffen bedingen waarmee de opzeggingsbevoegdheid van de consument op andere wijze wordt beperkt. De eerste bepaling verklaart onredelijk bezwarend het beding dat een andere vorm voorschrijft voor de opzegging van de overeenkomst dan de wijze waarop de overeenkomst tot stand is gekomen. Dat heeft met name tot gevolg dat de eis dat de overeenkomst schriftelijk of zelfs aangetekend wordt opgezegd bij een mondeling of telefonisch gesloten overeenkomst verboden wordt. De tweede bepaling verbiedt dat een opzegging als bedoeld onder j, p of q op een bepaald moment dient te gebeuren ten einde te voorkomen dat de overeenkomst stilzwijgend wordt voortgezet. Een opzegging heeft dus haar werking vanaf het eerst mogelijke moment. Een 'te late' opzegging is dus effectief vanaf het eerstvolgende moment waartegen kan worden opgezegd. Eveneens is effectief de opzeggingsverklaring die direct na de contractsluiting wordt verstuurd om tijdige opzegging maar niet te vergeten. Anders dan bij lidmaatschappen van verenigingen rust op de ondernemer geen verplichting om, bijv. in de colofon van de krant of het tijdschrift, de consument te informeren over de wijze van opzegging. Opzegging van een 'kennismakingsabonnement' is echter niet meer nodig: volgens het eveneens nieuwe art. 6:236 onder s BW wordt een beding waarmee een dergelijk abonnement wordt omgezet in een gewoon abonnement, zonder meer onredelijk bezwarend.

11. *Kamerstukken II* 2008/09, nr. 8, p. 22.

12. *Kamerstukken II* 2009/10, 30 520, nr. 18, p. 3.

13. Zie art. 6:245 BW.

4. Inwerkingtreding en toepassing op bestaande overeenkomsten

De inwerkingtreding van de nieuwe wet is voorwerp van uitgebreide bespreking gebleken. Art. III van de wet bepaalt dat de wet met ingang van de eerste dag van de dertiende kalendermaand na de datum van uitgifte van het *Staatsblad* waarin zij wordt geplaatst. De wet is opgenomen in het *Staatsblad* van 30 november 2010. De dertiende kalendermaand na die datum is december 2011. Dat zou betekenen dat de wet vanaf 1 december 2011 in werking treedt.¹⁴ De wet bevat verder geen uitdrukkelijke bepaling over de toepasselijkheid ervan op bestaande overeenkomsten. Dat lijkt mee te brengen dat het overgangsrecht bepaald wordt door de Overgangswet Nieuw Burgerlijk Wetboek (Ov. BW).¹⁵ Met betrekking tot het lidmaatschap van verenigingen bepaalt art. 45 Ov. BW dat ten aanzien van op het moment van inwerkingtreding al bestaande verenigingen, de wet niet van toepassing is op feiten die zijn voorgevallen voordat drie jaren zijn verstreken na de inwerkingtreding. Ten aanzien van de algemenevoorwaardenregeling bepaalt art. 191 Ov. BW dat afdeling 6.5.3 BW op algemene voorwaarden die op het tijdstip van inwerkingtreding van de wet reeds door een partij in haar overeenkomsten wordt gebruikt, pas van toepassing wordt nadat een jaar is verstreken na de inwerkingtreding van de wet. Hetzelfde geldt voor al bestaande algemene voorwaarden die na de inwerkingtreding van de wet worden gewijzigd. Volgens het Ministerie van Veiligheid en Justitie zijn deze bepalingen ook van toepassing op de Wet-Van Dam. Art. 45 Ov. BW heeft, zo deze bepaling al van toepassing is op de te vermelden informatie, feitelijk geen betekenis, omdat moeilijk denkbaar is dat de voor nieuwe leden wel vanaf 1 december 2011 verplicht te vermelden informatie afgeschermd zou kunnen worden voor oude leden.

Dat ligt anders voor bestaande abonnementen: als de Ov. BW inderdaad van toepassing zou zijn, betekent dat voor al gesloten overeenkomsten een beding waarmee een abonnement op een tijdschrift stilzwijgend verlengd wordt met meer dan drie maanden, nog tot en met 30 november 2012 niet zonder meer verboden is.¹⁶ Als de algemene voorwaarden van de uitgever bijvoorbeeld bepalen dat het abonnement jaarlijks op 1 september stilzwijgend met een jaar wordt verlengd, is dat beding in 2012 nog effectief. Pas bij de nieuwe verlenging, per 1 september 2013, gaat het dan om een onredelijk bezwarend beding (art. 6:236 onder p BW).

De vraag rijst of de toepassing van de bepalingen van de Ov. BW in dit geval wel juist is. Dat is niet het geval wanneer de nieuwe wet (hier: de Wet-Van Dam) zelf regelt wat het overgangsrechtelijke regime is, want dan gaat die regeling natuurlijk als *lex specialis* voor. Art. III van de Wet-Van Dam gaat uitdrukkelijk uit van uitgestelde werking met ruim een jaar. Daarmee lijkt verdedigbaar dat het artikel niet alleen de inwerkingtreding regelt, maar ook ter vervanging van het overgangsrecht dient. Is dat het geval? De artikelsgewijze toelichting bij het oorspronkelijke wetsontwerp lijkt in eerste instantie op het tegendeel te wijzen. Deze stelt letterlijk:

‘Deze wijziging voorziet niet in overgangsrecht. Daardoor is deze wijziging ook van toepassing op reeds gesloten overeenkomsten.’¹⁷

De toepassing van de wet op bestaande overeenkomsten is echter wel degelijk voorwerp van discussie geweest. In het oorspronkelijke wetsvoorstel werd bepaald dat de wet in werking zou treden ‘met ingang van de eerste dag van de derde kalendermaand na de datum van uitgifte van het *Staatsblad* waarin zij wordt geplaatst.’¹⁸ De Raad van State stelde daarop dat het wetsvoorstel in die vorm gebruikers van algemene voorwaarden slechts twee tot drie maanden de gelegenheid laat tot aanpassing. De Raad vervolgt:

‘Nu de looptijd van overeenkomsten als de onderhavige veelal een jaar is, en nu artikel 191 Overgangswet Nieuw BW het Nieuw BW (eerst) na een jaar van toepassing verklaarde op algemene voorwaarden die ten tijde van de inwerkingtreding waren overeengekomen, adviseert de Raad de termijn tot een jaar te verlengen, dan wel een overgangsbepaling in de Overgangswet Nieuw BW op te nemen waarmee wordt voorzien in een overgangspanperiode van een jaar.’¹⁹

In reactie daarop hebben Crone en Van Dam

‘het wetsvoorstel zodanig aangepast, dat voorzien is in een overgangstermijn van een jaar.’²⁰

In de aangepaste memorie van toelichting wordt het aangepaste art. III als volgt toegelicht:

‘Deze wijziging voorziet niet in overgangsrecht. De wet zal namelijk in werking treden met ingang van de eerste

14. Deze datum lijkt te berusten op een fout bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Volgens kabinetsbeleid kan wet- en regelgeving in beginsel slechts op twee momenten in het jaar in werking treden: op 1 januari en op 1 juli. Bedoeling hiervan is het voorkomen van overmatige administratieve lasten voor het bedrijfsleven, zie *Kamerstukken II* 2006/07, 29 515, nr. 181. De Staatssecretaris van (toen nog) Economische Zaken heeft de indiener van het wetsvoorstel verzocht eraan mee te werken dat de wet op een van die data in werking zou treden, zie *Kamerstukken II* 2009/10, 30 520, nr. 18, p. 6. De indiener van het wetsvoorstel heeft in reactie op vragen van de Eerste Kamer laten weten hieraan mee te willen werken door een gerichte plaatsing in het *Staatsblad*, zie *Kamerstukken I* 2009/10, 30 520, nr. C, p. 6. Met de aanvaarding van het wetsvoorstel door de Eerste Kamer op 5 oktober 2010 en de formele ondertekening van de wet door het staatshoofd op 26 november 2010 leek de gewenste datum van inwerkingtreding ook geen probleem op te zullen leveren. Door de plaatsing van de wet in het *Staatsblad* van 30 november 2010 in plaats van het eerstvolgende nummer van het *Staatsblad* is de datum van inwerkingtreding echter 1 december 2011 in plaats van 1 januari 2012 geworden.

15. Wet van 3 april 1989, *Stb.* 1969, 167, zoals nadien gewijzigd.

16. Het is uiteraard niet uitgesloten dat een dergelijk beding bij toetsing aan de open norm van art. 6:233 onder a BW alsnog onredelijk bezwarend wordt geoordeeld.

17. *Kamerstukken II* 2005/06, 30 520, nr. 3, p. 6.

18. Zie art. III van het oorspronkelijke ontwerp, *Kamerstukken II* 2005/06, 30 520, nr. 2.

19. *Kamerstukken II* 2005/06, 30 520, nr. 4, p. 5.

20. Idem.

dag van de dertiende kalendermaand na de uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst. Dit geeft betrokkenen een jaar de tijd om zich aan de nieuwe bepalingen aan te passen, hetgeen overgangsrecht overbodig maakt.’

Met de gewijzigde datum van inwerkingtreding hebben Crone en Van Dam – op advies van de Raad van State – dus aan de gebruikers van algemene voorwaarden een termijn van een jaar willen geven om hun algemene voorwaarden aan de nieuwe wettelijke regeling aan te passen. Dit uitgangspunt is vervolgens tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel ook niet bestreden. Het lijkt dan ook in strijd met de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever om na de uitgestelde werking van een jaar, aan de uitgevers op basis van het overgangsrecht een extra termijn van een jaar toe te kennen. In dat licht bezien lijkt mij dat bij de toepassing van art. 6:233 onder a dan wel art. 6:248 BW geanticipeerd zal kunnen en moeten worden op de nieuwe bepalingen.

Voor de zekerheid heeft Van Dam inmiddels een voorstel voor een reparatiewetje ingediend.²¹ Het wetsvoorstel, zoals gewijzigd bij nota van wijziging, bepaalt uitdrukkelijk dat art. 191 Ov. BW niet van toepassing is op bestaande overeenkomsten. In de memorie van toelichting wordt nadrukkelijk betoogd dat de uitgestelde werking die dit artikel mogelijk bewerkstelligd, niet beoogd is, gelet op de overgangstermijn die de Wet-Van Dam zelf al kent.²² Of het reparatiewetje al op 1 december aanvaard en in werking getreden zal zijn, is op het moment van het afronden van deze bijdrage nog niet duidelijk, maar lijkt niet uitgesloten. Dat er weinig bezwaar tegen het wetsvoorstel bestaat, blijkt wel uit het feit dat in het verslag van de Vaste Commissie van Veiligheid en Justitie van 20 oktober 2011 geen opmerkingen zijn gemaakt over het wetsvoorstel.²³ Ook dat kan bij de toetsing aan art. 6:233 onder a of art. 6:248 BW meegewogen worden voor het geval het reparatiewetje niet tijdig in werking is getreden²⁴ en tussen de inwerkingtreding van de Wet-Van Dam en de inwerkintreding van het reparatiewetje nog een abonnement stilzwijgend voor een jaar zou worden verlengd.

Prof. mr. M.B.M. Loos

21. *Kamerstukken II* 2011/12, 32 884.

22. *Kamerstukken II* 2011/12, 32 884, nr. 3, p. 1.

23. *Kamerstukken II* 2011/12, 32 884, nr. 6.

24. De reparatiewet zou de dag na de plaatsing in het *Staatsblad* in werking moeten treden, zie art. II van het wetsvoorstel.